

Jen Bureejtōn Thomas S. Monson

Menin Letok an Kaṃoolol

Juon buruwōn eḷap . . . ej itok jen kwaḷoḷok kaṃoolol n̄an Jemedwōj Ilañ kōn kōjeramṃan ko An im n̄an jabdewōt ro ipeḷaakid kōn aolep men ko rej bōktok n̄an mour ko ad.

Ekar juon ṃweīnan ekabwilōn-lōñ. Ke ikar ijitōñ n̄an Būreejtōn eo an Kabuñ eo, ikar ba, “Inaaj bōk juon jermal n̄an n̄a make. Inaaj eromṃ rikapilōk n̄an Tabernacle Choir eo.” Eḷap an buñ buruwō kōn kumi in al eo aō!

Jinō ekar ba n̄an eo juon kōttan, “Tommy, eḷap an buñ buruwō kōn aolep men ko kwaar kōmṃani. Ak ewōr juon aō ennaan n̄an jiroñ eo. Kwoj aikuj kar pād wōt ippān kōjañ-jañ eo (piano).”

Innām ikar etal n̄an kōjañjañ eo (piano) im kōjañ juon al n̄an e: “Eñṃe waj, [eñṃe waj] n̄an juon bade in keemem.”¹ Innām ikar leḷok n̄an e juon mejenma ion demōn, im jibūrlep e.

Ij ḷōmṃak kōn e. Ij ḷōmṃak kōn jema. Ij ḷōmṃak kōn aolep Ritōl ro Routiej an Kabuñ ro rekar kareel eō, im ro jet, ekoba kōrā ro emej ro pā-leer ro ikar loḷok—85 iaer—kōn juon bao ilowaan jitoob eo, jet iien jidik jāan n̄an pōjo eo aer.

Juon eo ekar rumij aō loḷok juon

boñ. Ekar likuwōn boñ, im ikar etal n̄an ṃōn rikau eo (nursing home), im rijerbal eo (receptionist) ekar ba, “Ijeḷā ekiki, ak ekar jiroñ eō n̄an karuwiji, kōnke ekar ba, ‘Ijeḷā enaaj itok.’”

Ikar jibwe pein; ekar kūr eta. Ekar ruj. Ekar keenḷoḷok peiō n̄an diien im ba, “Ikar jeḷā ke kwonaaj kar itok.” Ewi wāween aō jab maroñ itok?

Ainikien kōjañjañ eo eaiboojoj ekar uñūr eō ilo wāween ṃe.

Ro jeiū im jatū rejitōnbōro, jekar roñ ennaan in ṃwe ko an ṃool, an kō-jatdikdik, im an iakwe. ḷōmṃak ko ad rekar oktak n̄an Eo eaar pinmuur kōn jerawiwi ko ad, eo eaar kwaḷoḷok n̄an kōj iaḷ eo n̄an mour im wāween jar, im eo eaar kwaḷoḷok jān E make ṃakūtūt ko an Make kōjeramṃan—emool ad Irooj im Rilōmṃor, Jisōs Kraist.

Ilo bok in Luk, jebta 17, jej riit kōn E: “Im ke Ej ilōk n̄an jerusalem, Ej etal ilo āne ko iturin Sameria im Galili.

“Im Eaar deḷoñe kajjojo jikin, ijo eaar ion joñoul emṃaan ro relepa, ro rej jutak ettoḷok.

“Im rej kautiej ainikier im ba, ‘Jisōs Rikaki, kwōn tūriamō kōn kōmṃ.’”

“Im ke Ej lo er, E ba n̄an er, “Kō-ṃwin ilōk im kwaḷoḷok komṃ n̄an pris ro. Im ke rej ilōk, emōj karreoiḷ er.

“Im juon iaer, ke ej lo bwe ājmour, ej jepḷaak, im kōn eḷap ainikien ej wūjtake Anij.

“Im buñpedo I neen, im ba, kaṃool: im e ri Sameria.

“Im Jisōs ej uwaak im ba, ‘E jab joñoul emōj karreoiḷ er ke? ak ewi ruwatimjuon?

“‘Ar jab lo ro rej jepḷaaktok bwe ren wūjtke Anij, a ruwamājet in wōt ke.’

“Im E ba n̄an e, ‘Kwōn jerkak im ilōk: am tōmak eaar ḷomṃorōmṃ.’”²

Kōn jermal kwojarjar eo, ro rekar lepa rekar mour jān juon mej nana im raḷoḷok im bōk juon mour kāāl. Kwaḷoḷok kaṃoolol jen juon iaer rilepa ro kar bōk juon kōjeramṃan jen Maajta eo, jab ka-ṃoolol ej waḷoḷok jen rilepa ro ruwatimjuon eaar waḷoḷok An jab ṃōñōñō.

Ro jeiū im jatū, jej ke keememej im leḷok kaṃoolol kōn kōjeramṃan ko jej būki? ṃool ilo leḷok kaṃoolol ko rej jab wōt jipañ kōj kile kōjeramṃan ko ad, ak ej barāinwōt kōpeḷḷok kōjam ko an lañ im jipañ kōj eñjake iakwe eo an Anij.

Eo ṃōtta jitōn bōro Būreejtōn Gordon B. Hinckley ekar ba, “N̄e kwoj mour kōn mour in kaṃoolol, kwoj jab etetal kōn ṃoṃim im n̄urbōktak im ḷōmṃak kōn kwe make; kwoj etetal kōn juon jetōb in kaṃoolol eo ekkar n̄an eok im naaj kōjeramṃan mour eo amṃ.”³

Ilo bok in Matu ilo Baibōḷ eo, jej bōk juon bwebwenato in kaṃoolol, iien in ilo an waḷoḷok jān Rilōmṃor eo. Ilo an kar etetal ilo āne jemdān jilu

raan elõnłok jån 4,000 armej raar loore im ilok Ippån. Eaar tiriaņo kån er, kånke rekar jab maroņ mõnå iumwin jilu raan likio. Rikałoor ro An, ijowõtke raar kajitøk? “Jån ia pilawe ippemi iåne jemdån bwe ren mat jar in ełap?” Åinwõt elõn iadwøj, rikałoor ro rekar lo ta eo ejabwe.

“Im Jisøs e ba ñan er, ‘Jet pilawa ippemi?’ Im [rikałoor ro] re ba, ‘Jiljilimjuon, im eiit ek redik.’

“Im [Jisøs] ej jiroņ jar ro bwe ren jijet ioon mełaa.

“Ej bøk jiljilimjuon pilawå im ek ko, im *jar im ruji*, im lełok ñan ro rikałooren, im rikałoor ro ñan jar ko.”

Keememey bwe Rilqmqr eo eaar lełok kaņoolol kån ta eo ewõr ippåer—im juon kabwilõnlõn eaar wałok: “Im er otemjej rej mõnå im mat, im rej åti mõtтан ko mattier jiljilimjuon iep relõn.”⁴

Køj aolep jekar ioon iien ko ñe ad kølmenłokjeņ ej ioon ta eo ejabwe ippåd, ełapłok jån kõjeramņan ko ad. Rimålõtłõt in Greek eo Epic-tetus ekar ba, “E ej juon emņaan emålõtłõt eo ejab buromøj kån men ko ejab an, ak mõņõņõ kån men ko an.”⁵

Kaņoolol ej juon pedped ekwo-jarjar. Irooj eaar kwałok jen revelesõn kar lełok ñan Rikanaan Joseph Smith:

“Bwe jej aikuj kaņoolol Irooj ad Anij ilo men otemjej. . . .

“Im ilo ejjełok men armej ej kaine-pataik Anij, ak ñae ejjełok ilo illu eo an ejouj, ijelokin ro rej jab kwałok pein ilo aolep men.”⁶

Ilo Bok in Mormon kar jiroņ køj ñan “mour ilo kaņoolol raan otemjej kån elõn tiriaņo ko im jeramņan ko E ej liküt ioomi.”⁷

Jekdoon jekjek rõt ko ad, kajjojo iaad elap ippån ñan kaņoolol ełañne jenaaj pøjrak wõt im kõmenłokjen kån kõjeramņan ko ad.

Iien in emņan im aiboojoj ñan påd ioon lał. Ilo an lõn men ko repen ilo lał rainin, elõn men ko rejimwe im emņan. Elõn mare ko me rewejepedik, jinen im jemån ro rej iakwe ajri ro nejier im eņtaan ñan er, ro mõtтан ro rej keå kån køj im

jipaņ køj, rükaki ro rej katakin. Mour ko ad rej jeramņan ilo wåween ko ejej joñaer.

Jemaroņ kotak køj make, im bar-åinwõt ro jet, ñe jej makoko in jołok lõmņak ko renana im kōłapłok ilowaan būruwõd juon mwil in kaņoolol. Ełañne jab kaņoolol jej ibwiljin jerawiwi ko rełlap, innām kaņoolol ej juon iaan emņan ko reutiej tata. Juon eo eaar ba bwe kaņoolol ejab wõt emņan eo eutiej tata bõtaab ej jinen im jemen aolep men ko jet.⁸

Ekõjkan ad maroņ kōlapłok ilowaan būruwõd juon mwil in kaņoolol? Būreejtõn Joseph F. Smith, Būreejtõn eo kein kajjino an Kabuņ, eaar letok juon uwaak. Eaar ba, “Emņaan eo ej kaņoolol ej lo elap ilo lał in ñan kaņoolol kaki, ñan e elapłok emņan ilo lał in jån nana. Iakwe ej anjo ioon ebbanban, im meram ej kadiwõjłok marok jån mour eo an.” Eaar wõnņaanłok wõt, “Utiejbõro ej kakkure kaņoolol eo ad im ej kõmņan lõmņak kån e make ñan bøk jikin. Ewi joņan ad mõņõņõ łok imņaan mejån jetõb ko rej kaņoolol im iakwe, im ewi joņan kejparok eo jej aikuj in kōłapłok, kån juon mour in jar, juon mwil in kaņoolol ñan Anij im armen!” [Jemłok in kout]⁹

Būreejtõn Smith ej jiroņ køj bwe juõn mour in jar ej kii eo ñan jolete kaņoolol.

Men ko bwinin mour rej ke ka-mõņõņõik køj im kaņoolol? Emool jidik wõt iien. Ijowõt ke, men ko me rej letok mõņõņõ im kaņoolol ko remwilal im indeeo rej men ko me jåån ejab maroņ wiaiki: baamle ko ad, køjpeł eo, ro mõtтан remņan, åj-mour eo ad, im maroņ ko ad, iakwe eo jej bøk jån ro ipełaaqid. Ejerata, men kein rej jet iaan men ko jej kõtłok køj make ñan bũki ilo ejjełok kaņoolol.

Rijeje in Inłij eo Aldous Huxley kar je, “Enañin aoelp armej ewõr juon maroņ enañin ñan indeeo ñan bøk men ko kån ejjełok kaņoolol.” [Jemłokin kout eo]¹⁰

Emakijkij ad kõmņejåje kån

lukkuun armej eo em ej aikuj in kar bøk ad kaņoolol. Jab kõtłok bwe jen kõtтар mae iien eo erumwij ñan køj ñan kwałok kaņoolol jab in. Kõnono kån ro rejtõnbõro liin eaar jako, juon kõrå eaar kwałok ałłok eo an ilo wåween in [kout]: “Ij kememey raan ko rekamõņõņõ im emakijkij Aõ kõņaan kånnono ñan lojilni ko an ro remey kaņoolol eo me rej aikuj in kar bõke ilo mour in.” [Jemłok in kout eo]¹¹

Jako an ro rejtõnbõro enañin boktok jet ajełok ko ñan buruwõd. Jen kadikłok kain eņjake rõt kein joņan wõt an juon armej maroņ jån kõmakijkij ad kwałok iakwe im kaņoolol ñan er. Jej jab maroņ jełå ewi mõkaj in an naaj lukkuun in rumwij.

Innām, juon būruwõn kaņoolol, ej itok jån kwałok kaņoolol ñan Jemedwøj Ilañ kån kõjeramņan ko im ñan ro ipelakid kån aoleppen men ko rej buktoki ñan mour ko ad. Menin ej aikuj kijejeto in kea—mæe iien jej lukkuun katak im kōlapłok juõn mwil in kaņoolol. Emakijkij ad eņjake kaņoolol im *kõttopar* ñan kwałok ad kaņoolol bõtaab jej mełokłok in kõmņane ak jab kõmņan iien ñan e. Juon eo eaar ba bwe eņjake in kaņoolol im jab kwałok e ej åinwõt kitim juon menin lełok im jab lełok e.¹²

Ełañne jej ioon apaņ im jorråån ko ilo mour ko ad, ej emakijkij an pen ñan køj ñan pedped wõt ioon kõjeramņan ko ad. Ijowõtke, ełañne jej niknik etale im kõtaam pukõte, jenaan maroņ in eņjake im kile ewi joņan eo kar letok ñan køj.

Ij kwałok ñan kom juõn bwebwenato an juõn baamle eo kar maroņ pukõt jeramņan ko iolapen apaņ ko rełlap. Bwebwenato in Iaar riiti ełõn iiõ ko remootlok im kar bõke kån wõt ennaan eo eaar kwałoke. Kar jeje jån Gordon Green im kar wałok ilo juõn määkjın an Amedka elõnłok jån lemņoul iiõ ko remootłok.

Gordon eaar kwałok wåween an rüttołok ilo juõn jikin kallib ilo Canada, ijo e im ro jein im jatin raar aikuj kõkairir ñan mweo jån jikuul ilo

an ajri ro jet ikkure kōn bōqol im etal in tutu. Jemāer, ijowōtke, eaar wōr an kajoor nān jipañ er mejeje bwe jermal ko aer ewōr tokjāer nān jet men ko. Menin elukkuun mool ālkin iien madmōd, ke baamle eo ej mōñōñō ilo raan in Kamoolol, ilo raan eo jemāer eaar aikuj bwe ren kōmmane juōn bōnbōn in aolep men ko ewōr ippāer. Eaar aikuj in bwe ren kōmmane juōn bōnbōn in aolep men ko ewōr ippāer.

Ilo jibboñ in raan in Kamoolol eo, eaar bōk er nān iumwin mweo ewōr tūram in apple ko, nien beet ko, carrot ko ilo bok, im eojik in pāak in potato, barāinwōt pea ko, corn, string beans, jellies, strawberry ko im leen wōjke ko jet kejaroki ko raar kobarak ioon rā ko aer. Eaar kōmman bwe ajri ro nejin ren kanooj bwini aolep men ko. Innām raar etal nān imōn jikin menin mour ko im lale jete tōn in kijen menin mour ko im jet bushle in grain ilo kuwaat. Raar bwini kau ko, piik ko, bao ko, take ko im geese ko. Eo jemāer eaar ba ekōnaan lale ewi joñan an baamle eo pojak, bōtaab raan jelā bwe eaar lukkuun kōnaan bwe ren kile, ilo raan in kōjota eo, ewi joñan an Anij kōjeramman er im kar lelok aolepen awa in jermal ko an aer. Āliktata, ke raar jijet nān kōjota eo eo jinier eaar kōpooje, kōjeramman ko raar jet men ko raar eñajaki.

Ijowōtke, Gordon eaar kwaḷok, bwe raan in Kamoolol eo eḷap an kar kamoolol kake ekar iio eo eaar alikkar bwe ejeḷok ippāer men ko nān kamoolol kake.

Ilo jino in iio eo eaar emman: Ewōr bwe in ujoj ko kijen menin mour, elōñ ine ko, emen litōr in pik ko; im jemāer eaar kōjenḷok jidik jāan bwe juon raan emaroñ in kar maroñ wiaik juon ejouj in ujoj kijen menin mour—juon mijiin emman me enañin aolep rikallib raar kōnaan nān mwijmwij ujojo. Eaar barāinwōt iio eo me jarom eaar itok nān jikin eo am—meñe eaar jab nān er, kōnke raar jab maroñe wōñāan.

Juon boñ ke jinen Gordon eaar kōḷ eojik in nuknuk eo an eḷap, jemen

eaar etal im bōk kuḅaan im kar kaj-jitōk ippān lio pālen nān kakkije im kōmmane keke eo an. Eaar ba, “Eḷap am joḷok eḷap iien kōḷkōḷ jān kiki. Kwoj lōmḅak ke jej aikuj kōmmane men eo jaar maḷoko in kōmmane im bōktok jarom?” Meñe mōñōñō eaar tōn waḷok, liin eaar wōtlōk kemejaḷ ke ej lōmḅak kōn eojik in ujoj in kijen menin mour eo me ejjamin bōktok.

Innām to in jarom eo eaar etal nān lain eo aer ilo iio eo. Meñe eaar jab juōn men aiboojoj, rekar bōk juōn injin in kwalkwal eo eaar jermal aolep raan ippānmake im tōma ko remman aer ettoto ilo kajjojo bōrwaj. Eaar ejeḷok lamp ko nān teñi kōn weḷ, ejeḷok wik nān bar mwijiti, ejeḷok jimni nān kwale. Lam ko rekar kōkni ilo po eo.

Itok an jarom nān jikin kallib eo aer ekar men eo emman āliktata eaar waḷok nān er ilo iio eo. Ejja ilo iien eo wōt, menin eddōk ko aer rekar jino jade jān bwidej, ejino wōt. Ke dān eaar lukkuun dikḷok ekar ejeḷok menin eddōk ijoko jabdewōt. Rekar bar ekkat juōn alen, bōtaab elōñḷok wōt rekar kakkure menin eddōk ioon laḷ. Piteto ko aer rekar ettoon ilo pedkat. Rekar wiakake jet kau im aolep piik im bar jet menin mour me rekar kōnaan kōjparoki, leḷok wōḅaan ko rediktata nān er kōnke aolep rej aikuj kōmmane ejja men eo wōt. Men eo de eo rekar katōke iio eo ej turnip ko me jet iien emaroñ mour ilo lañ ko reḷḷap.

Innām eaar bar raan Kamoolol juōn alen. Jineer eaar ba, “Bōlen emman ñe jej meḷoḷoke iio in. Ejeḷok ippād dak.”

Ijowōt ke, ilo raan in Kamoolol eo, jemen Gordon eaar itok kōn juon jack rabbit im kar kajjitōk ippān lio pālen nān kōmatte. Kōn maḷoko eaar jino jermal eo, ekar kwaḷok bwe enaaj kar bōk aitokḷok kitien kōmatte men jab in. Ke eaar likūt ioon tebōḷ eo ippān jet turnip ko me raar mour wōt, ajri ro raar maḷoko in mōñā. Ke eaar likūt ioon tebōḷ eo ippān jet turnip ko me raar mour wōt, ajri ro raar maḷoko in mōñā. Eaar iloḷ nān po eo, jibwi tok ḷam eo, bōk ḷok nān tebōḷ eo im kōjoe. Eaar jiroñ ajri ro bwe ren kune tōma ko. Ke kar ḷam

eo wōt, eaar pen aer tōmak bwe eaar marok kar joñan eo mōkta. Raar lōmḅak ekōjkar aer kar maroñ in lo men ko ilo an ejeḷok tōma ko remeramḷok me kar kōmman jān jarom.

Mōñā ko kar kōjerammani, im aolep rekar mōñā. Ke kōjota eo eaar dedeḷok, er aolep rekar jijet im jab keroro. Gordon eaar je:

“Ilo romrom in lam eo emor kom kar loe an alikkar bar juōn alen. . . .

“[Ekar] juōn iien mōñā eo emman. Rabbi eo eaar lukkuun enno āinwōt turkey, im turnips ko rekar men ko repidodo tata kōm maroñ kememeji. . . .

“ . . . Mweo [mōm] . . . , kōn aolep an kōnaan, ekar lukkuun kōjeramman nān kōm.”¹³

Ro jeiu im jatū, nān kwaḷok kamoolol ej aiboojoj im utiej; nān maḷūtūt kōn kamoolol ej jouj im utiej; bōtaab nān mour kōn kamoolol ilo būruwōd ej nān unūr lañ.

Ilo Aō kōjemḷoke ilo jibboñin, ej aō jar bwe ilo kakobaba nān aolep men otemjeḷok kōn ta jej lukkuun kamoolol kake, jemaroñ indeo romak kōn ad kamoolol nān ad Irooj im Rilōmōr, Jisōs Kraist. Kōjpel eo An eaiboojoj ej bōktok uwaak ko nān kajjitōk ko reḷḷapḷok im emmanḷok ad mour. Jej itok jān ia? Etke jej pād ijin? Ia eo jetōb ko ad rej etal nāne ñe jej me? Kōjpeḷ eo ej bōktok nān ro rej mour ilo marok meram an mool eo kwojarjar.

Eaar katakin kōj kilen jar. Ej kaktakin kōj wāween mour. Ej kaktakin kōj wāween mej. Mour eo An ej juōn bwebwenato in iakwe. Eaar kemour rināñinmej; Eaar jipañ im kōketak ro raar kakkure er; Eaar lōmōoren rijerawiwi.

Āliktata, Eaar jutak ḷok iaan. Jet Rijilōk raar pere; juon eaar liakeḷok E. Ritarinae ro an Rom raar wekare katin. Rinana ro raar raar bōk mour eo An. Aaet ijo eaar jañ naan ko An retanwadik jān bat in Golgotha. “Jema, Kwōn joḷok rueir; bwe re jaje ta eo rej kōmmane.”¹⁴

Wōn Emman in “būromōj ko, . . . kar jelā kōn būromōj?”¹⁵ “Wōn Kiiñ in kōn aiboojoj,”¹⁶ eñin ej Irooj in irooj ro? E ej ad Maajta. E ej ad Rilōmōr. E

ej Nejin Anij. E ej Rikōmānman Ad Lōmōr. Eaar ba, “Loor Eō.”¹⁷ Eaar kōmelele, “Kwōn ilōk, im kōmānman āinwōt.”¹⁸ Ej akweleap, “Kōjparok kien ko Aō.”¹⁹

Kōmān bwe jen loor E. Kōmān bwe jen loor waanjoñak eo An. Kōmān bwe jen pokake naan ko An. Jān kōmānane menin, jej leloq nian E menin letok an kaṃoolol ekwojarjar.

Aō jar kōn būruwō, emool ej bwe jen maroñ, ilo mour ko ad kajjojo, kōlmenlojeñ kōn kwojarjar in kaṃoolol ekabwilōñlōñ. Kōmān bwe jetōb ko ad rej obrak, kiiō im nian indeeo. Ilo āt eo ekwojarjar etan Jisōs Kraist, ad Rilōmōr, amen.

KAKEEMEMEJ KO

1. John Thompson, *Birthday Party*,” *Teaching Little Fingers to Play* (1936), 8.
2. Luk 17:11–19.
3. *Katak ko an Gortdon B. Hinkley* (1997), 638.
4. Lale Matu 15:32–38; kwaḷok kakobabain.
5. *The Discourses of Epictetus; with the Encheiridion and Fragments*, trans. George Long (1888), 429.
6. Doctrine and Covenants 59:7, 21.
7. Alma 34:38.
8. Cicero, in *A New Dictionary of Quotations on Historical Principles*, sel. H. L. Mencken (1942), 491.
9. Joseph F. Smith, *Gospel Doctrine*, 5th ed. (1939), 263.
10. Aldous Huxley, *Themes and Variations* (1954), 66.
11. William H. Davies, *The Autobiography of a Super-Tramp* (1908), 4.
12. William Arthur Ward, in Allen Klein, comp., *Change You Life!* (2010), 15.
13. Adapted from H. Gordon Green, “The Thanksgiving I Don’t Forget,” *Reader’s Digest*, Nobōm̄ba. 1956, 69–71.
14. Luk 23:34.
15. Aisea 53:3.
16. Sam ko 24:8.
17. Matu 4:19.
18. Luk 10:37.
19. Jon 14:15.

Teachings for Our Time

Katak ko an Melkisedek Priesthood im Doulul eo an Kōrā Ro ilo Jabōt emen naaj ilo “Teachings for Our Time.” Kajjojo katak maroñ in kar kōpooj jān juōn ak lōñ loq in kōnono ko letok ilo kar kweiloq eo eḷap. Stake im district būreejtōn ro remaroñ kālet kōnono ta ko reaikuj in kar kōjērbali, ak remaroñ jītōñ eddo in nian bisop ro im branch būreejtōn ro. Ritōl ro reaikuj in kwaḷok aorōk ko an emṃaan ro ilo Melkisedek Priesthood im jejtōr ro ilo Doulul eo an Kōrā Ro ekkatak eija kōnono ko ilo eija Jabōt ko wōt.

Ro rej pād ilo katak ko ilo Jabōt-emen kar rōjañ er nian ekkatak im būktok nian kūlaaj eo kweiloq eo eḷap me ej waḷok ilo makjiin eo ekāāl.

ḷōmṃak ko nian Kōpooj juōn Katak jān Kōnono ko

Jar bwe Jetōb Kwojarjar eo en pād ippām ilo aṃ ekkatak im katakin kōn kōnono(ko). Koma-roñ in po nian kōpooj katak eo

ilo kōjērbal bar kein katak ko jet, bōtaab kōnono ko ilo kweiloq eo eḷap kar kōmālim ilo laajrak in katak ko. Jerbal eo aṃ ej nian jipañ ro jet ekkatak im mour kōn kōjpeḷ āinwōt kar katakin ilo kweiloq eo eḷap an Kabuñ eo kiiō.

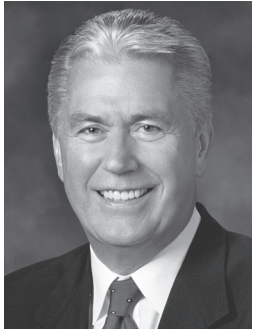
Etale kōnono(ko), pukōt pedped ko im katak ko me remaroñ in tōpar aikuj ko an ro uwaan kūlaaj eo. Barāinwō pukōt bwebwenato ko, eoon in jipañ ko, im ennan ko jān kenono(ko) me enaaj jipañ eok katak ṃool kein.

Kōmṃane juōn laajrakin in wāween nian katakin pedped ko im katak ko. Laajrak eo aṃ eaikuj koba kajjitōk ko me eijañ mem-bōr ro uwaan kūlaaj eo.

- Pukōt pedped ko im katak ko ilo kenono(ko).
- ḷōmṃak kōn meḷeḷe ko aer.
- Kwaḷok meḷeḷe, ḷōmṃak ko, immine ko, im naan in kaṃool ko.
- Mour kaki pedped ko im katak ko ilo mour ko aer.

ALLŌN KO	KEIN KATAK KO ILO JABŌT EMEN
Nobōm̄ba 2010–Eprōḷ 2011	Kōnono ko kar jeje ilo Nobōm̄ba 2010 <i>Liaona</i> *
Māe 2011–Oktoba 2011	Kōnono ko kar jeje ilo Māe 2011 <i>Liaona</i> *

* Kōnono kein ewōr ilo (elōñ kajin ko) ilo conference.lds.org.

Jen Būreejōn Dieter F. Uchtdorf

Rikakpilōklōk eo Kein Karuo ilo Būreejtonji eo Kein Kajuōn

Kōn Men ko Reļļap tata Tokjāer

Eļañņe mour im emōkaj kar kōmalūti im eļōñ inepata ko kar eppen ñan eok ñan eñjaake aīnwōt lañlōñ, innām bōlen kiiō ej juōn iien emņman ñan bar pedped wōt ioon ta ko reļaptata tokjāer.

Ekabwilōnlōñ joñan wāween ad maroñ katak kōn mour jān katak kōn mejatoto. Ñan waanjoñak, rimālōtlōt ro remaroñ reļok ñan doulul in wōjke ko im kōmņane jeļāļokjeñ in kajidede ko kōn mejatoto im wāween eddōk jibuki im barāinwōt taujin iiō remoņtļok. Juōn iaan men ko jaar ekkatak jān ad katak kōn an wōjke eddōk ej ilo iien jijen ko ñe wāween ko rej weppān, wōjke ko rej eddōk ilo juōn joñan emņman. Ijowōtke, ilo tōren jijen ko ijo wāween kaddōk ko rejjab weppān, wōjke ko erumwij aer eddōk im leļok aer kajoor ñan mōttan ko raorōk aikuji ñan mour.

Ilo jekjek in komaroñ kōlmenļokjeñ, “Bwe aolep relukkuun emņman im jīmwe bōtaab ta eo an ļok ilo kattōre juōn baluun?” Ekwe, kōtļok bew in jiroñ eok.

Emōj ke am uwe ilo juōn baluun im eñjake aeñwāwā? Jorrāan eo eļapata an aeñwāwā ej jidimkij in oktak ilo mākūtūt in mejatoto ekōmņan

bwe waan keļok eo mejatoto en walōñ wanlal, ilok turājet ñan turājet, im ekōmņan an juōn pā wanlōñ wanlaļ. Ilo tōreo baluun ko rej ejaake ñan jeļmae aeñwāwā ko reļļaplok jān men otemjej komaroñ iiooni ilo juōn ekkake kōmņan iien otemjej, emaroñ kainepataik bajinjea ro.

Ta eo kwoj lōmņak pailōt ro rej aikuj kōmņane ñe rej iioon aeñwāwā? Juōn rikatak pailōt emaroñ lōmņak bwe kōlaplok joñan ej kapeel ak karōk emņman kōnke enaaj mōkaj an bōkļok er jān aeñwāwā eo. Bōtaab emaroñ juōn men ebōd ñan kōmņan. Pailōt ro retijemļok remeļeļe bwe ewōr joñan emņman ñan emņmakūt jān aeñwāwā eo me enaaj kadikļok lakpokpok ko an aeñwāwā in. Im enañin aolepen iien eo emaroñ meļeļein kadikļok joñan eo am. Pedped eo ebarāinwōt eiokļok ñan ekkaj ko ilo iaļ.

Kōn menin, ej juōn rejañ emņman ñan kadikdikļok jidik, etaļ in wōt juōn ilo iaļ eo, im pedped wōt ioon

men ko raorōk ñe ioon jorrāan ko rekauwōtata.

Buñtōn Mour ilo Raan Kein

Eñin ej juōn katak epidodo ak kauwōtata ñan ekkatak. Emaroñ alikkar an meļeļe ñe likūt ilo kwaļok kōjermal naan ko kōn wōjke ak aeñwāwā bōtaab ekabwilōnlōñ wāween an pidodo kōjekdoon katakin ñe ej itok ñan bōk pedped kein ilo mour ko ad raan otemjej. Ñe joñan inepata ko rej ļapļok, ñe inepata ej waļok, ñe jorrāan ubrar, barāinwōt emmakijij ad kajjioñ kōjermal eja buñtōn eo wōt ak kōlaplok joñan, lōmņake jet wāween me ej kōmōkajlok im kōlaplok buñtōn eo ad, emņman ad naaj pād.

Juōn iaan kadmōn mour ad rainin ealikkar bwe jej emņmakūt ilo joñan eo ej lapļok, ekūtpuuj aeñwāwā ak menin apañ ko.

Kōtļok bwe jen mool, emaroñ pidodo ñan boub. Kōj aolep jemaroñ lōmņak juōn laajrak in jermal ko me renaaj kōkajoorļok jikujuul eo ad. Jet remaroñ lōmņak bwe aer aorōk pedped ioon aitokan aer laajrake jermal ko imwwe juōn emaroñ kōtōbrake. Rej kobrak iien ko aer kōn laajrak in kweiļok ko im men ko edik aer aorōk—meñe ilo iien inepata ko im iien mōk ko. Kōnke rejjab aikuj kabōk mour ko aer, emmakijij aer eñjake eļaplok inepata, kapidik ļok lañlōñ, im ebarāinwōt dik eñjake meļeļein ilo mour ko aer.

Ej bar bwe jabdewōt wānōk, ñe bōkļok ñan kōlaploke emaroñ erom juon jerawiwi nana. Kalōñļok jikejuul in raan ko ad emaroñ mool ekkar ñan menin. Ej itok juōn wunin kōnono ijo tōprak ko remaroñ erom kabbeerer ko kōttōpar ko remaroñ erom menin bōbrae.

Ta Uwaak eo?

Mejele eo emälötlöt im böke katak ko an doulul in wöjke ko im aeñwāwā imejatoto. Rej jumae kapo ko ñan ekairir ko eñjaki an mour aolep raan. Rej loor röjañ eo, “Eļōñļok ñan mour jän kōļapļok joñan.”¹ Ilo tukaduin. Rej pedped ioon men ko me eļaptata tokjäer.

Eļtör Dallin H. Oaks, ilo juōn kweļlok eļap emootļok, ear katakin, “Jej aikuj joļok jet men ko remņan ñan kälöt ko jet me remņan ak emņantata kōnke rej kōļapļok tōmak ilo Irooj Jisōs Kraist im kōkajoorļok baamle ko ad.”²

Pukōt men ko remņan tata emool etōl ñan pedped ko raorōktata an kojpeļ an Jisōs Kraist—mool ko repidodo im aiboojoj rej kwaļok ñan kōj jän juōn ekea, indeeo im aolep jeļā kajjien Jemed Ilañ. Katak im pedped kein raorōk, meñe ebwe an pidodo ñan an juōn ajri mejele, kwaļok uwaak ko ñan kajjitōk ko rellōñ an mour.

Ewōr juōn aiboojoj im alikkar me ej itok jän tupidodo in me kōj jet iien ejjab kile ilo ad kōņaan ñan uwaak ko reļōñļok.

Ñan waanjoñak, ejjab to ālkin an rimälötlöt im armej ro rej kamminene ilo mejatoto deļoñe laļ eo me rej kile bwe jekjek in edoulul āinwōt pen jab maroñ jermal ilo mejatoto. Innām jet armej ro relukkun mälötlöt rar etaļ ñan jerbale jorrāñ eo. Eaar bōk taujin awa ko im million talla ko bōtaab, ilo jemļokkin, raar ejaake juōn pen, me emaroñ jeje jabdewōt jikin, ilo jabdewōt kain mejatoto, im ioon jabdewōt kain wāween. Bōtaab ekar ewi wāween an rimälötlöt im armej jamāiki mae eo ekar mijal apañ eo? Rekar lukkuun kōjermal juon pinjōļ.

Leonardo da Vinci ej kout ilo an ba bwe “Ta eo epidodo ej wāween eo emņantata ñan kōļapļok.”³ Ñe jej lale pedped ko raorōk an Karōk in Mōņōņō eo eļap, karōk in loņor, jemaroñ kile im nebar ilo emņan im pidodo im aiboojoj in mälötlöt an Jemedwōj Ilañ. Innām, mour kōn mour ko ad ilo An kōņaan ñan kōj bwe jen mour ej jinoin ad mälötlöt.

Kajoor an Pedped ko Raorōk

Bwebwenato eo ej kwaļok bwe ikkure in Amekda eo kouj Vince Lombardi ewōr an maķūtķūt ak jermal ko ej kōmņani ilo raan eo kein kajuōn in kamminene. Emaroñ dāpij im kotak juōn football, kwaļoke ñan rikkure ro an wōn eo eaar ikkure kōn ikkure eo elōñ iio remootļok, im ba, “Emņaan ran, eñin ej football. Ej kōnnaan kōn joñan im jekjekin, wāween an maroñ juji, böke, ak letoletak. Ekar bōk tiim eo namōjļok ñan melaaj eo ejjeļok kobban im ba, “Eñin ej juōn melaaj in football.” Ekar ketetaļ er, kōmeleļik aitokan, jekjekin, kien ko an, im wāween ikkure kōn ikkure eo.”⁴

Kouj in ejeļā bwe meñe rikkure rein reminene, im lukkuun tiim eo, maroñ wōt erom rikkure ro rejeļā jen maajtaik pedped ko. Remaroñ joļok iien ko aer kamminene mejele kōn ikkure ko reppen, bōtaab mae iien eo rej maajtaik pedped ko raorōk an ikkure eo, rejjamin erom tiim eo emōkade.

Ij lōmņak bwe eļōñ iaad remejele joñan aorōk in pedped ko rej. Eñin ej bwe kōj jet iien jej mad kōn elōñ men ko me reļap im ealikkar aer kareel kōj.

Kein katakin emōj je, eoktak jipañ ko ilo jikin pija, kein jermal ko kōjermal jarom ak mijiin ko—aolep eļap aer jipañ ñe ejimwe kōjermal—maroñ erom ukoktak ko rekōmetak ak kien nana ko rejenolok.

Kiiō iolaplap in elōñļok ainikien im kälöt ko, Emņaan in Galilee eo ettā eaar jutak erļoke pein. Kōttar. An ennaan epidodo: “Itok, im loor eō.”⁵ Im E eaar jab kōnono kōn juōn megaphone ak kein kōnnaan eo ekajoor bōtaab kōn juōn ainikien edik im meļak.⁶ Elukkuun pidodo ñan ennaan eo an kojpeļ eorōk ñan an jako iolapen ibwijlep in mejele eo me ej jelöt kōj jän aolepen tōrerein ko.

Jeje ko Rekwojarjar im naan eo kōnono kake an rikanaan ro remour letok kōmelele ko jän pedped ko raorōk im katak ko an kojpeļ. Kōttōpar ak wunin eo jej jepļak ñan pedped in katak ko, ñan katak ko rerreo, ej kōnke rej iaļ eo ñan mool eo mejele kōn aorōkin. Rej kōjem eo ñan eñjake

imwe eo eorōk me emaroñ ilo bar juōn wāween le ilikin kajoor ko ad ñan mejele kake. Joñak kein, eorōk pedped ko rej ki eo ñan mour ilo aenōmņan ippān Anij im armej. Rej ki ko ñan kōpeļloke wintō ko an lañ. Rej tōl kōj ñan aenōmņan, lañlōñ, im mejele bwe Jemedwōj Ilañ eaar kallimuri ñan ajri ro Nejin ro rej roñ im pokake E.

Būratōr im Jejtōr, jemaroñ kōmņan emņan ñan kwaļok jidik, wōnmaan-ļok ilo emņaan joñan ñan wāween ko ad, kejojloķjeņ kōn aorōkin, tore mejād, im lukkuun lale men ko eļap tokjäer. Kōtlok bwe jen kōlmenļok-jeņ wōt kōn kien ko Jemedwōj Ilañ eaar litok ñan ajri ro Nejin me enaaj ejaake mour jimwe eo ejeramņan im eļap leen kōn kallimur ko an mō-ņōņō indeeo. Rej kōmņan ilo lolātat im kwon, bwe e jab aikuj bwe juōn armej en ettōr mōkajļok jän kajoor eo an. Im bar juōn alen im emenin aikuj bwe en tiljek, bwe en maroñ tōblaļ e wōnan eo, kōn menin aolep men kein rej aikuj kōmņan ilo kwon.⁷

Būratōr im Jejtōr, niknik kōmņane men otemej me eļap tokjen enaaj tōl kōj ñan Rilomor eo an laļ. Eñin ej wunin ad kōnono kōn Kraist, jej kwaļok kōn Kraist, jej kanaan kōn Kraist, bwe jen maroñ jeļā ta jipañ eo jej maroñ pukōte ñan jeorļok jerawiwi ko ad.⁸ Ilo an lapļok, pok im wāween mour rainin, eñin ej “iaļ eo emņanļok.”⁹

Innām Ta Pedped ko?

Ilo ad oktaklok ñan Jemedwōj Ilañ im pukōt An mälötlöt ejelöt men ko raorōk tata, jej katak elōñ im lōñ kōttan aorōk an jemjerā ko an ki ko emen: ippān ad Anij, ippān baamle ko ad, ippān armej ro ad, im ippān kōj make. Ilo ad etale mour ko ad make kōn juōn lōmņak in kōņaan jenaaj lo ijo jaar etaļe jāne iaļ eo emņan tata. Mejen kōlmenļokjeņ ko ad renaaj peļlok, im jenaaj kile ta aikuj ko ñan kadedeļok ñan karreok buruwōd im bar kejojloķjeņ kōn mour ko ad.

Kein kajuōn, jemjerā eo ad ippān Anij ekwojarjar im aorōktata. Kōj jej ajri in jetōb eo Nejin. E je Jemed. Ekōņaan

mōṅōṅō eo ad. Ilo ad pukōte E, ilo ad katak kōn Nejin Man, Jisōs Kraist, ilo ad kōpelloke buruwōd nān kareel an Jetōb Kwojarjar, mour ko ad eļaplok aer emman im koṅ. Jej eñjake eļaplok aenōmman, lañlōñ, im kakūrmooli ilo ad kōmmane ijo ad emmantata nān mour ekkar nān karōk indeeo an Anij im kōjparok kien ko An.

Jej kōkmanmanlok jemjerā ko ad ippān Jemedwōj Ilañ jen katak kake E; jen wwebwenato Ippān, ukweļok jān jerawiwi ko ad, im niknik ļoor Jisōs Kraist; “ejeļok armej ej itok nān Jema eļañne jab kōn [Eō].”¹⁰ Nān kōkajoorlok jemjerā eo ad ippān Anij jej aikujijet iien eļap tokjāer makeļok Ippān. Ilo melak kejojokļokjen kōn jar an juōn make aolep raan im katak jeje ko rekwojarjar, iien otemjej kappukōt nān erreō an peba in mālim an tample—men kein renaaj jet deļoñlok ko remālōtlōt nān iien im kijejeto ko ad nān epaaklok im kepaaklok Jemed Ilañ. Kōtlok bwe jen roñjake kūr an Sam “Kōmwin pād wōt im jeļā bwe Nā Anij.”¹¹

Jemjerā in ki eo ad kein karuo ej ippān baamle ko ad. Jen ad “bar ejeļok tōbrak maroñ oktak nān likjab”¹² ijin, jej aikuj likūt kōttōbar eo eutiejtata ilo baamle ko ad. Jej ejaak jemjerā eo emwilaļ im iakwe an baamle jen kōmmane men ko repidodo ippān doon, āinwōt kōjota an baamle, im nokon in jota an baamle, im jen baj mōṅōṅō wōt. Ilo jemjerā ko an baamle *iakwe* ej lukkuun jipeel *i-i-e-n*, iien. Kōmman iien nān doon ej bar ki eo juōn im jej kile oktak ko ad barāinwōt men ko raorōktata ad. Jej kōnono ippān, im jab kōn, doon kajjojo. Jej ekkatak jān doon kajjojo, im kamoolol kōn oktak ko ad barāinwōt kōn meļeļe ko ad. Jej ejaake juōn kōta kwojarjar nān doon

ilo ad waļok ippān doon maan mejen Anij kōn jar an baamle, katak kōn kojpeļ, im kabuñjar ilo Jabōt.

Jemjerā in ki eo kein kajilu ewōr ippād ej maan ro mōttad. Jej ejaake jemjerā in juōn armej ilo juōn iien—jen jino meļeļe aikuj ko an ro jet, jipañ ak jermal nān er, im leļok iien im talōn ko ad. Iaar bwilōñ jen juōn jejtōr eo me eaar eddo kōn apañ ko an rūtto im nañinmej bōtaab ļōmṅak bwe meñe ejab maroñ kōmman eļap, emaroñ roñjake. Innām kajjojo wiik liin ej lale armej ro reinepata ak jōperan im ej jolok iien ippāer, roñjake. Juōn kōjeraman liin ekar pād ilo mour ko an eļōñ armej.

Jemjerā in ki eo kein kemen ej ippād make. Emaroñ ealikkar an pen nān ļōmṅak nān wōr juōn jemjerā ippād make, bōtaab jej. Jet armej rejjab maroñ kōmman emman ippāer make. Rej kōnanaik im watōk er ejeļok tokjāer aolep raan māe iien rej jino dike er make. Imaroñ ke ļōmṅak bwe kwoj kadiklok mōkaj in im bōk jidik iien nān an emman am jeļā kōn kwe make. Etetaļ ilo ioon laļ, lale takin al, lañlōñ kōn kōmanman ko an Anij, ļōmṅak kōn mool ko an kojpeļ eo ear jeplaaktok, im pukōt ta meļeļeier nān eok makmake. Katak nān lale eokmake āinwōt an Jemedwōj Ilañ lale eok—āinwōt leddik ak ļaddik aorōk Nejin kōn aorōk ekwojarjar.

Mōṅōṅō ilo Erreo an Kojpeļ

Būratōr im jejtōr, kōtlok bwe jen mālōtlōt. Kōtlok bwe jen oktak nān erreō im katak dān ko an kojpeļ eo eaar jeplaaktok an Jisōs Kraist. Kōtlok bwe jen mōṅōṅō in bōk mōttan aer pidodo im alikkar. Lañ ko rej bar juōn alen peļlok. Kojpeļ eo an Jisōs Kraist ej pād ioon laļ

juōn kōttan, im pidodo in mool ko an rej wunin jipañ eļap an lañlōñ.

Būratōr im jejtōrm lukkuun ewōr ippāer wun eļap nān mōṅōṅō. Eļañne mour im joñan an mōkaj im eļōñ inepata ko kar kōmman bwe en pen nān am eñjake lañlōñ, innām bōlen kiiō ej juōn iien emman nān kejojokļokjen kōn ta ko eļap tata tokjāer.

Kajoor ej itok jān maakūtūt ak jān jino amṅak ioon pedped eo epen im kijeñe an mool im meram. Ej itok jān likūt ļōmṅak im kijejeto ko ad ioon pedped ko raorōk an kojpeļ eo ear jeplaaktok an Jisōs Kraist. Ej itok jān kōlmenlokjen kōn men kwojarjar ko eļap tokjāer.

Kōtlok bwe jen kapidodoik jidik mour ko ad. Kōtlok bwe jen kōmmane oktak ko remenin aikuj nān pedped e mour ko ad ioon aiboojoj in an pidodo, iaļ etā an Christian kipilie—iaļ eo me iien otemjej ej tōl maanlok juōn mour eļōñ meļeļein, emōṅōṅō im aenōmman. Kōn menin Ij jar, ilo Aō likūt ippāmi aō kōjeraman, ilo etan Jisōs Kraist, amen.

KAKEEMEMEJ KO

1. Mahatma Gandhi *Wisdom for the Soul* (2006), 356.
2. Dallin H. Oaks, “Good, Better, Best,” *Liaona*, Nobōmba. 2207,107.
3. Leonardo da Vinci, in John Cook, comp., *The Book of Positive Quotations*, 2nd ed. (1993), 262.
4. Vince Lombardi, in Donald T. Phillips, *Run to Win: Vince Lombardi on Coaching and Leadership* (2001), 92.
5. Luk 18:22.
6. Lale 1 Kiiñ Ro 19:12.
7. Mosaia 4:27.
8. 2 Nipai 25:26.
9. 1 Korin 12:31; Ether 12:11.
10. Jon 14:6.
11. Sam ko 46:10.
12. J. E. McCulloch, *Home: The Savior of Civilization* (1924), 42; barāinwōt lale Conference Report, Eprōļ. 1935, 116.